

Özel Eğitime Yönelik Halkla İlişkiler Stratejileri: Bilinçlendirme, Destek Ve Entegrasyon

Ü. Özlem ÇERÇİ

Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Silifke-Taşucu MYO

ozlemcerci@selcuk.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-5581-5587>

Makale Başvuru Tarihi : 12.02.2025

Makale Kabul Tarihi : 17.03.2025

Makale Yayın Tarihi : 25.03.2025

Makale Türü : Araştırma Makalesi

DOI: 10.5281/zenodo.15073346

Anahtar Kelimeler:

Özel Eğitim,
Halkla İlişkiler,
Bilinçlendirme,
Destek,
Entegrasyon

Özet

Özel eğitim, çeşitli zihinsel, fiziksel, duygusal veya gelişimsel engelleri olan bireylerin, kendi potansiyellerini en üst düzeyde kullanabilmelerini sağlamak için ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmış eğitim hizmetleridir. Bu eğitim, bireylerin bağımsız yaşam becerilerini geliştirmeyi, sosyal ve duygusal uyumlarını sağlamayı, akademik becerilerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Özel eğitimde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri toplumsal farkındalık eksikliği ve önyargılardır. Özel eğitime dair önyargıların genellikle yanlış bilgilerden, özel gereksinimleri olan bireylerin toplumdaki izole edilmesinden veya bu bireylerin toplum içindeki rollerine dair yeterli anlayışın olmamasından kaynaklandığının söylemek yanlış olmayacaktır. Öte yandan halkla ilişkiler, toplumu belirli bir konu hakkında bilgilendirmeyi, bilinçlendirmeyi ve olumlu bir bakış açısı geliştirerek tutum değişikliği sağlamayı amaçlayan stratejik bir iletişim sanatıdır. Bilgilendirme ve farkındalık yaratma işlevleriyle halkla ilişkiler, toplumsal algıyı dönüştürmeyi hedeflerken doğru ve güvenilir bilgiye dayalı olarak bireylerin düşünce dünyasında köklü değişimler yaratmaktadır. Medya, dijital platformlar ve etkinlikler aracılığıyla halkla ilişkiler, yalnızca bilgilendirici bir rehber değil, aynı zamanda önyargıların kırılmasına ve daha kapsayıcı bir anlayışın gelişmesine katkıda bulunan bir köprü görevi görmektedir. Bu noktada halkla ilişkiler, bilgi eksikliğini gidermek, önyargıları değiştirmek, özel eğitim gereksinimi olan bireyleri toplumla kaynaştırmak ve topluma bu bireylerin potansiyellerini göstermek amacıyla pek çok yöntem ve araçtan yararlanarak özel eğitime katkı sağlama potansiyeline sahip bir disiplindir. Bu bağlamda, araştırma özel eğitim öğretmenlerinin halkla ilişkilerin farkındalık yaratmadaki rolüne ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada, özel eğitim alanında görev yapan 15 öğretmen ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilecek ve elde edilen veriler MAXQDA24 programı ile analiz edilmiştir. Görüşmelerde, öğretmenlerin özel eğitime dair toplumsal algıya, halkla ilişkilerin farkındalık yaratma sürecindeki rolüne ve etkili iletişim stratejilerine ilişkin değerlendirmeleri ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilecek bulguların, halkla ilişkiler faaliyetlerinin özel eğitimde farkındalık yaratmada nasıl daha etkili kullanılabileceğine dair stratejik öneriler sunması beklenmektedir.

Public Relations Strategies for Special Education: Awareness, Support, and Integration

Keywords:

Special Education,
Public Relations,
Awareness, Support,
Integration

Abstract

Special education refers to educational services specifically designed to meet the needs of individuals with various mental, physical, emotional, or developmental disabilities, enabling them to maximize their potential. This form of education aims to develop independent living skills, ensure social and emotional adaptation, and support academic abilities. One of the most significant challenges faced in special education is the lack of societal awareness and the presence of prejudices. These biases often stem from misinformation, the isolation of individuals with special needs from society, or a limited understanding of their roles within the community. On the other hand, public relations (PR) is a strategic communication discipline that seeks to inform, raise awareness, and foster positive perspectives that lead to attitude change. Through its informational and awareness-raising functions, PR aims to transform social perceptions and create profound changes in public understanding based on accurate and reliable information. Utilizing media, digital platforms, and various events, PR serves not only as an informative guide but also as a bridge that helps break down prejudices and foster a more inclusive perspective. At this point, PR has the potential to contribute to special education by

addressing the lack of information, changing biases, integrating individuals with special educational needs into society, and showcasing their potential. By employing various methods and tools, PR plays a crucial role in bridging the gap between individuals with special needs and the broader community. Within this context, the present study aims to explore the perspectives of special education teachers regarding the role of PR in raising awareness. In the study, in-depth interviews were conducted with 15 special education teachers, and the obtained data were analyzed using the MAXQDA24 program. The interviews focused on teachers' assessments of societal perceptions of special education, the role of public relations in raising awareness, and effective communication strategies. The findings of this research are expected to provide strategic recommendations on how PR activities can be more effectively utilized in raising awareness about special education.

1. GİRİŞ

Kapsayıcılık ve eşitlik ilkelerinin giderek daha fazla önem kazandığı bir çağda, özel eğitim adil ve etkili bir eğitim sisteminin temel unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Özel eğitim, engelli bireylerin öğrenme ihtiyaçlarına özel olarak yanıt verecek şekilde, sınıf, ev veya hastane gibi ortamdan bağımsız olarak tasarlanmış bir öğretim süreci olarak tanımlanmaktadır (Francisco vd., 2020, s.1). Özel eğitim, yalnızca engelli bireyler için değil, aynı zamanda risk altındaki bireyler de dahil olmak üzere farklı öğrenme gereksinimlerine sahip öğrenciler için kritik bir öneme sahiptir. Bu alanı "özel" kılan, bireylerin özgün ihtiyaçlarına duyarlı şekilde yapılandırılmış ve alanında uzman eğitimciler tarafından uygulanan özel öğretim yöntemlerinden oluşmasıdır. Geleneksel sınıf ortamlarında yaygın olarak kullanılmayan bu yöntemler, özel gereksinimli bireylerin bilişsel, akademik ve sosyal gelişimlerini en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen bireyselleştirilmiş ve yenilikçi yaklaşımlar içermektedir (Cook ve Schirmer, 2003, s.200). Ancak, özel eğitimin potansiyelinin tam anlamıyla gerçekleşmesi yalnızca eğitimcilerin uzmanlığına ve ailelerin özverisine bağlı değildir; aynı zamanda, özel gereksinimli bireylerin toplum tarafından anlaşılması, kabul edilmesi ve desteklenmesi de kritik bir rol oynamaktadır. Özel olarak geliştirilmiş öğretim yöntemleri ve uyarlanmış müfredatlar elbette önemli olmakla birlikte, bilinçli bir kamuoyu ve erişilebilir kaynaklar olmadan yeterli değildir. İşte bu noktada, stratejik halkla ilişkiler (PR), özel eğitim alanındaki algıları şekillendiren, desteği harekete geçiren ve anlamlı değişimi teşvik eden hayati bir güç olarak devreye girmektedir.

Halkla ilişkiler (PR), temelinde, kuruluşlar ile hedef kitleleri arasında karşılıklı faydaya dayalı ilişkiler kurmayı amaçlayan stratejik bir iletişim sürecidir. Etkili anlatılar oluşturma, itibar yönetimi, paydaş katılımını güçlendirme ve kamuoyunu etkileme gibi fonksiyonların yanı sıra toplumu bilgilendirme, farkındalık oluşturma, tutum ve davranış geliştirme / değiştirme gibi geniş bir işlev yelpazesini kapsamaktadır. Özel eğitim bağlamında ele alındığında, halkla ilişkiler çok daha kritik bir rol üstlenerek toplumsal algıları dönüştüren, desteği harekete geçiren ve çeşitli öğrenme gereksinimlerine sahip bireylerin yararına sistemsel değişimi teşvik eden güçlü bir araç olma potansiyeline sahiptir. Özel eğitimde halkla ilişkilerden, engelli bireylerin değer gördüğü, anlaşıldığı ve tam potansiyellerine ulaşmaları için desteklendiği daha bilinçli, empatik ve kapsayıcı bir toplum yaratmak amacıyla yararlanılması gerekmektedir. Bu doğrultuda, damgalama ve yanlış algılarla mücadele etmek, özel eğitimdeki öğrencilerin karşılaştıkları zorluklar ve sahip oldukları yetenekler konusunda farkındalık yaratmak ve okullarda ve toplumda kabul ve saygıyı teşvik eden bir kültür inşa etmek kritik bir önem taşımaktadır. Halkla ilişkiler, bu öğrencilerin ihtiyaçlarını, haklarını ve başarılarını etkili bir şekilde duyurarak kapsayıcılığın önündeki engelleri ortadan kaldırmaya ve herkes için daha adil bir eğitim ortamı oluşturmaya katkı sağlayabilecek ancak etkili şekilde yararlanılmayan kilit bir alan olarak beklemektedir. Bu bağlamda özel eğitim öğretmenlerinin halkla ilişkilerin farkındalık yaratmadaki rolüne ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, S.Ü. İletişim Fakültesi'nden alınan 05.03.2025 tarih ve 2025/05 sayılı etik kurul izni ile özel eğitim alanında görev yapan 15 öğretmen ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler MAXQDA24 programı ile analiz edilmiştir. Görüşmelerde, öğretmenlerin özel eğitime dair toplumsal algıya, halkla ilişkilerin farkındalık yaratma sürecindeki rolüne ve etkili iletişim stratejilerine ilişkin değerlendirmeleri ele alınmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Her ülkede, genel eğitim hizmetlerinin kapsamı dışında kalan ve özel destek gereksinimi olan öğrenci popülasyonları mevcuttur. Bu öğrenciler, ya bireysel özelliklerinin sosyal ve pedagojik ortamlara intibak edememesi ya da söz konusu ortamların, bu öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak adaptasyonlardan mahrum

olması sebebiyle, farklılaştırılmış bir eğitim yaklaşımına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum, özel eğitim hizmetlerinin sunulmasını bir zorunluluk haline getirmektedir (Çitil, 2020, s.11). Özel eğitim, engelli bireylerin benzersiz öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için tasarlanmış, yapılandırılmış bir eğitim hizmetleri sistemini ifade etmektedir. Bu sistem, fiziksel, bilişsel, duygusal, gelişimsel veya öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin eğitime en etkili şekilde erişmelerini sağlamak amacıyla özel öğretim, destek ve uyarlamaları kapsamaktadır (Conderman ve Pedersen, 2005, s. 90). Gerber (2017, s. 3-14) özel eğitimin kökenlerinin ve gelişiminin, engelli bireylere yönelik toplumsal tutumlarla yakından ilişkili olduğunu açıkladığı çalışmasında özel eğitimin yalnızca bireylere akademik beceriler kazandırmaktan ibaret olmadığını ifade etmektedir. Özel eğitim, aynı zamanda toplumsal düzeyde farkındalık yaratan, farklı öğrenme ihtiyaçları olan bireylerin topluma entegrasyonunu kolaylaştıran, destek mekanizmaları oluşturan stratejik bir iletişim sürecini de gerektirmektedir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde (Allam ve Martin, 2021; Skiba vd., 2008; Berry ve Gravelle, 2013; Wang ve Reynolds, 1996; Recchia ve Puig, 2011; Alquarini, 2011; Salih vd., 2024) özel eğitim öğretmenleri, engelli bireylerin eğitim süreçlerinde çeşitli pedagojik, yapısal ve iletişim temelli zorluklarla karşılaşmaktadır. Öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına uygun öğretim stratejileri geliştirme ve motivasyonlarını sağlama sürecinde yaşanan güçlükler, öğretim süreçlerinin etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca, öğretmenlerin pedagojik uygulamalarını destekleyecek yeterli ve güncel eğitim materyallerinin eksikliği, özel eğitim müfredatına dair bilgi yetersizliği ve öğretmenlerin alan dışı branşlardan görevlendirilmesi, eğitim kalitesini düşüren temel etkenler arasında yer almaktadır. Paydaş desteğinin sınırlı olması, yanlış bilgilendirme, farkındalık eksikliği ve ailelerin çocuklarının özel eğitim gereksinimlerini kabul etmekte zorlanmaları, öğretmenlerin karşılaştığı zorlukları daha da artırmaktadır. Bunun yanı sıra, özel eğitim öğretmenlerine verilen ek idari görevler ve özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesine yönelik iletişim süreçlerindeki aksaklıklar, eğitim ortamlarının etkinliğini azaltmaktadır. Okulların altyapısının engelli bireylerin gereksinimlerine tam anlamıyla uyumlu olmaması ve kapsayıcı eğitim anlayışının yaygınlaşmaması, özel eğitime erişimi kısıtlayan diğer önemli unsurlardır. Tüm bu faktörler bir araya geldiğinde, özel eğitim sisteminde daha sürdürülebilir, kapsayıcı ve destekleyici politikaların geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Özel eğitim alanındaki önemli bir zorluk, kolay erişilebilir ve doğru bilginin eksikliği ile yaygın yanlış anlamaların birleşmesidir. Bu durum, eğitimcilerin etkili stratejiler uygulamasını engellemekte, destek arayan aileler için çeşitli engeller oluşturmakta ve engelli öğrenciler hakkında olumsuz stereotiplerin devam etmesine neden olmaktadır. Özel eğitime dair daha bilinçli ve derinlemesine bir anlayışın geliştirilmesi, kapsayıcılığın teşvik edilmesi ve tüm öğrenciler için uygun desteğin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Tablo 1: Özel Eğitim ile İlgili Yanlış Anlaşımlar ve Doğruları

Yanlış Anlama (Misconception)	Daha Doğru Açıklama (More Accurate Statement)
Özel eğitim, aslında sadece iyi öğretimdir; her öğrenciye verilmesi gereken kaliteli eğitimin aynısıdır.	Özel eğitim, tipik öğrenciler için etkili olan yöntemlerden önemli ölçüde farklıdır ve özel olarak tasarlanmış öğretim yöntemleri içerir.
Özel eğitim, sadece farklı öğrenen öğrencilere hoşgörü ve anlayış göstermektir.	Engelli öğrenciler için sabır ve anlayış önemlidir, ancak özel öğretim becerileri olmadan etkili eğitim mümkün değildir.
Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin çoğu zihinsel engellidir.	En yaygın özel eğitim ihtiyacı zihinsel engellilik değil, öğrenme güçlükleri ve iletişim bozukluklarıdır.
Özel eğitim, sorun çıkaran veya uyum sağlayamayan öğrencilerin yerleştirildiği bir yerdir.	Özel eğitim, öğrencilerin sorun çıkardıkları için değil, öğrenme güçlükleri yaşadıkları için sağlanan bir eğitim hizmetidir.
Özel eğitime giren bir öğrenci bir daha çıkamaz, bu bir çıkmaz sokaktır.	Çoğu engel tedavi edilemez; bu nedenle özel eğitim, öğrencilerin maksimum gelişimini sağlamak için uzun vadeli destek sunar.

Özel eğitim, öğrencilere düşük beklentili ve basitleştirilmiş bir müfredat sunarak onların başarılarını engeller.	Özel eğitim, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun şekilde yüksek beklentilerle öğrenmelerini sağlamalıdır.
Özel eğitim, ayrımcıdır ve etnik azınlıkları başarısızlığa mahkûm eden bir sistemdir.	Araştırmalar, bazı etnik grupların özel eğitimde fazla temsil edildiğini gösterse de, bu durumun okul dışı faktörlerle de ilişkisi vardır ve özel eğitim gereksinim duyan öğrenciler için bir "çıkılmaz sokak" değildir.
Tüm engelli çocuklar özel eğitime yönlendirilmelidir çünkü fazla öğrenemezler.	Bazı engelli öğrenciler genel eğitimde başarılı olabilirken, diğerleri özel eğitim desteğiyle daha fazla öğrenme imkânı bulur.
Özel eğitim adil değildir çünkü bazı öğrenciler diğerlerinden farklı eğitim fırsatları veya özel yasal haklar alır.	Adalet, herkese aynı şekilde davranmak değil, her öğrenciye ihtiyacı olan eğitimi sunmaktır.
Eğer genel eğitim iyi yapılıyorsa, özel eğitime gerek kalmazdı.	Genel eğitim, belirli bir öğrenci grubuna hitap eder ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için yeterli değildir; bu nedenle özel eğitim gereklidir.

Kaynak: Kauffman, J.M., Hallahan, D.P., Pullen, P.C., & Badar, J. (2018). *Special Education: What It Is and Why We Need It* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315211831>

Halkla ilişkiler ise kuruluşların kamuoyu nezdinde olumlu bir imaj oluşturmak, kurumsal itibarlarını güçlendirmek ve paydaşlarıyla karşılıklı fayda sağlayan ilişkiler geliştirmek amacıyla yürüttükleri stratejik iletişim süreci olup özel eğitim alanında da kritik ancak çoğu zaman göz ardı edilen, oldukça etkili sonuçlar elde edilmesine katkı sağlama potansiyeli olan bir alandır. Stratejik bir yönetim fonksiyonu olan halkla ilişkiler faaliyetleri yalnızca bilgi iletiminden ibaret olmayıp, aynı zamanda bir kuruluşun misyonunu, değerlerini ve toplumsal katkısını görünür kılmayı amaçlamaktadır. Yanlış anlamaları önlemek, bilgi vermek, güven tesis etmek, kurum ile kamuoyu arasında güçlü bir bağ kurmak ve uzun vadeli bir olumlu algı inşa etmek etkili halkla ilişkilerin hedefleri arasındadır. Bu doğrultuda, medya ilişkileri, stratejik içerik üretimi, sosyal medya yönetimi, sosyal sorumluluk, sponsorluk, topluluk etkileşimi ve kriz iletişimi gibi çeşitli teknik ve faaliyetlerden yararlanılmaktadır. Tüm bu unsurlar, halkla ilişkilerin yalnızca bir iletişim pratiği değil, toplumsal etkileşimi şekillendiren önemli bir yönetim aracı olduğunu göstermektedir.

Özel eğitim alanında etkili bir halkla ilişkiler stratejisi oluşturmak, eğitim süreçlerinin başarısını artırmak ve toplumsal farkındalığı güçlendirmek açısından kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, üç temel hedef kitleye yönelik stratejik iletişim çalışmaları yürütülmelidir: okul personeli, veliler ve yerel toplum (Steinke, 1987, s. 1-12).

- Okul Personeli: Özel eğitim alanında farkındalık yaratmak ve profesyonel gelişimi desteklemek amacıyla düzenli bilgilendirme bültenleri yayımlanmalı, öğretmen toplantılarında özel eğitimle ilgili güncel gelişmelere yer verilmeli ve eğitimcilerin başarıları görünür kılınmalıdır.

- Veliler: Öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimini desteklemek üzere, velilere yönelik düzenli geri bildirim mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bu kapsamda, "İlgileniyorum" temalı bilgilendirme notları, telefon görüşmeleri ve öğrencilerin bireysel başarılarını teşvik eden rozet veya sertifika uygulamaları gibi yöntemler kullanılmalıdır.

- Yerel Toplum: Toplumsal farkındalığın artırılması ve özel eğitim süreçlerine ilişkin bilgilendirmenin geniş kitlelere ulaştırılması amacıyla, yerel medya organlarıyla iş birliği yapılmalı ve basın bültenleri hazırlanmalıdır. Bu bültenler, haber değeri taşıyan özel eğitim etkinliklerini duyurmalı ve altı temel haber unsuru (kim, ne, nerede, ne zaman, neden, nasıl) doğrultusunda eksiksiz bilgi içermelidir.

Bu halkla ilişkiler stratejileri, özel eğitimin toplumsal önemini vurgulamak ve eğitim süreçlerine yönelik bilinçlendirme faaliyetlerini sistematik bir şekilde yürütmek için bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır.

Halkla ilişkiler, stratejik iletişim yoluyla algıları şekillendirme, tutumları değiştirme ve toplumsal farkındalığı artırma işlevi görmektedir. Bu bağlamda, Frank Jefkins'in 1988 yılında geliştirdiği "transfer süreci modeli", halkla ilişkilerin temel amacının anlamayı sağlamak olduğunu ve bu sürecin olumsuz durumların bilgi yoluyla olumlu bir algıya dönüştürülmesi ile gerçekleştiğini öne sürmektedir (Oyandongha, 2019, s. 235). Bu çalışmanın dayandığı bir diğer önemli nokta RICEE kuramıdır. Nwosu ve Uffoh (2005, s. 58), halkla ilişkiler disiplininde geliştirilen RICEE kuramının, barışın tesis edilmesi ve küresel çapta güvenli, sürdürülebilir bir çevrenin yaratılmasına katkı sağlayacağını vurgulamaktadır. Nwosu'nun 1996 yılında ortaya koyduğu RICEE kuramı, halkla ilişkilerin çatışma yönetimi ve çevresel sorunların kontrolü gibi alanlardaki rolünü açıklamaktadır. Araştırma (Research), Bilgi (Information), İletişim (Communication), Eğitim (Education) ve Değerlendirme (Evaluation) bileşenlerinden oluşan bu model, halkla ilişkilerin yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda toplumsal barışın ve sürdürülebilir çevrenin sağlanmasına katkıda bulunan bir yönetim aracı olduğunu göstermektedir.

Bu iki kuram, halkla ilişkilerin yalnızca bilgi yaymakla kalmayıp olumsuz algıları olumluya çevirmeye, bilinç oluşturup anlayış geliştirmeye ve kamuoyunu yönlendirmeye yönelik önemli bir mekanizma sunduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle özel eğitim, çevresel sürdürülebilirlik ve kapsayıcılık gibi alanlarda halkla ilişkiler stratejileri, toplumun farklı kesimlerinin bilinçlendirilmesine, ön yargıların kırılmasına ve destekleyici politikaların geliştirilmesine katkı sunmaktadır. Dolayısıyla, halkla ilişkiler, yalnızca kurumsal iletişim süreçlerini değil, aynı zamanda toplumsal değişimi teşvik eden bir dönüşüm gücünü de içinde barındırmaktadır (Makata vd., 2015, s. 233). Yakwal ve Oyeneye (2004, s.59-60), halkla ilişkilerin özel eğitime yönelik özel işlevlerini ele aldıkları çalışmalarında, bu disiplinin özel eğitimin etkin bir şekilde hayata geçirilmesi ve toplum nezdinde kabul görmesi noktasında çok boyutlu bir rol üstlendiğini belirtmektedir. Öncelikle, halkla ilişkilerin temel bileşenlerinden biri olan enformasyon ve bilinçlendirme faaliyetleri aracılığıyla, ebeveynler, öğrenciler ve ilgili paydaşlar özel eğitimin kapsamı, amaçları ve olumlu etkileri hakkında bilgilendirilebilir. Bu süreçte televizyon ve radyo spotları, belgesel filmler, tiyatral gösterimler, seminerler ve çalıştaylar gibi çeşitli iletişim araçları stratejik bir şekilde kullanılarak özel eğitime dair farkındalık artırılabilir. Ayrıca, özel eğitim programlarının sürdürülebilirliği için gerekli finansal kaynakların sağlanmasında halkla ilişkiler kritik bir rol oynamakta olup, bağış kampanyaları, gala etkinlikleri ve yardım organizasyonları aracılığıyla toplumsal destek harekete geçirilebilir. Bunun yanı sıra, halkla ilişkiler, özel eğitime dair yanlış algıları düzeltme ve muhalif görüşleri nötralize etme işlevi görerek, kamuoyunun desteğinin sağlanmasına katkıda bulunur. Yasama süreçlerine etkin katılım yoluyla hükümet ve parlamento nezdinde özel eğitim politikalarına yönelik yasal ve mali destek temin edilebilir. Son olarak, halkla ilişkiler süreci, kamuoyu araştırmaları, gözlem ve bireysel görüşmeler gibi bilimsel yöntemler aracılığıyla özel eğitimin uygulanmasını sürekli olarak izleyerek, gerekli düzenlemelerin yapılmasına ve programın etkinliğinin artırılmasına olanak tanır.

Bu çalışma, özel eğitime yönelik etkili halkla ilişkiler stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanmasının, toplumda farkındalık yaratma, destek sağlama ve engelli bireylerin sosyal entegrasyonunu güçlendirme açısından taşıdığı kritik önemi vurgulamaktadır. Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin, Türkiye'de 2020 yılında 318 bin 327 özel eğitim gereksinimi olan öğrencinin kaynaştırma ve bütünleştirme yoluyla eğitimine devam ettiğini, 2024 yılında ise bu sayının 375 bin 653'e ulaştığını belirtmiştir (aa.com.tr). Bu büyüme, beraberinde, özel eğitim konusunda doğru bilgilendirme, yanlış algıların düzeltilmesi ve toplumun tüm kesimlerinin desteğinin sağlanması ihtiyacını da artırmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışma, özel eğitim alanında daha bilinçli, destekleyici ve kapsayıcı bir toplum oluşturulmasına katkı sağlayacak stratejik halkla ilişkiler yaklaşımlarını ortaya koyarak önemli bir boşluğu doldurmayı ve bu alandaki uygulamalara rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Bu yönüyle çalışma, hem akademik literatüre hem de pratikteki uygulamalara önemli katkılar sunma potansiyeline sahiptir.

3. YÖNTEM

Bu araştırma, özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin, halkla ilişkilerin farkındalık yaratmadaki rolüne ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Araştırma deseni olarak fenomenolojik yöntem benimsenmiştir. Fenomenolojik yaklaşım, bireylerin belirli bir olguya veya kavrama dair algılarını, hislerini, bakış açılarını ve deneyimlerini ifade etmelerine olanak tanıyan; aynı zamanda bu olguyu nasıl yaşadıklarını betimlemeye odaklanan bir nitel araştırma yöntemi olarak kullanılmakta olup (Tekindal ve Arsu, 2020, s. 156; Van Manen, 2007, s.12) bu çalışmanın amacına uygun bir veri toplama ve analiz yöntemi sunmaktadır.

3.1. Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubunu, özel eğitim alanında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Öğretmenlerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme, ulaşılması zor veya belirli özelliklere sahip katılımcılara ulaşmak için kullanılan bir yöntemdir (Kılıç, 2013, s. 44). Bu çalışmada, başlangıçta özel eğitim alanında çalışan ve araştırmacının kişisel ağı veya mesleki bağlantıları aracılığıyla ulaşabileceği birkaç öğretmenle iletişime geçilmiştir. Bu öğretmenlerden, araştırmanın amacına uygun olabilecek diğer özel eğitim öğretmenlerini önermeleri istenmiştir. Bu şekilde, kartopu etkisiyle, giderek büyüyen bir katılımcı grubuna ulaşılmıştır. Çalışma grubu, 15 öğretmene ulaşılan kadar bu yöntemle genişletilmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde (Bertaux,1981; Yağar, 2023, s. 142) 15 sayısının kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, kıdem, mezuniyet durumu, görev yaptıkları okul türü vb.) betimsel istatistiklerle belirtilecektir.

3.2. Verilerin Toplanması

Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu, araştırmacılar tarafından ilgili literatür taranarak ve uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Formda, öğretmenlerin özel eğitime dair toplumsal algıya, halkla ilişkilerin farkındalık yaratma sürecindeki rolüne, etkili iletişim stratejilerine ve karşılaşılan zorluklara ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaya yönelik açık uçlu sorular bulunmaktadır. Görüşmeler, katılımcıların onayı alınarak ses kaydına alınmış ve daha sonra yazıya dökülmüştür.

3.3. Verilerin Analizi

Görüşmelerden elde edilen veriler, nitel veri analiz programı MAXQDA kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, yazılı veya sözlü metinlerdeki belirli kelimelerin, temaların veya kavramların sistematik olarak belirlenmesi, sınıflandırılması ve yorumlanması sürecidir. Verilerin analizinde, Braun ve Clarke (2006, s.87) tarafından önerilen tematik analiz adımları izlenmiştir:

1. Veri ile Tanışma: Görüşme kayıtları tekrar tekrar okunarak ve dinlenerek verilere aşinalık sağlanmıştır.
2. İlk Kodları Oluşturma: Verilerdeki anlamlı birimler belirlenerek kodlar oluşturulmuştur.
3. Temaları Arama: Kodlar arasındaki ilişkiler incelenerek potansiyel temalar belirlenmiştir.
4. Temaları Gözden Geçirme: Temaların, kodlarla ve veri setiyle uyumu kontrol edilmiştir.
5. Temaları Tanımlama ve Adlandırma: Temalar net bir şekilde tanımlanmış ve adlandırılmıştır.
6. Raporu Yazma: Bulgular, temalar ve alt temalar halinde, doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur.

3.4. Etik Hususlar

Araştırmada etik ilkeler doğrultusunda, katılımcılardan gönüllülük esasına dayalı olarak bilgilendirilmiş onam alınmış, elde edilen veriler gizlilik ve anonimlik ilkelerine uygun olarak saklanmıştır. Katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve etik kurallar doğrultusunda hareket edilmiştir.

4. BULGULAR

Görüşmeler tamamlandıktan sonra elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin analizinde MAXQDA24 programından yararlanılmıştır. Veriler hiyerarşik kod modelleri, kod alt modelleri, üst düzey kod istatistikleri gibi somut analizlere dönüştürülmüştür. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara İlişkin Bilgiler

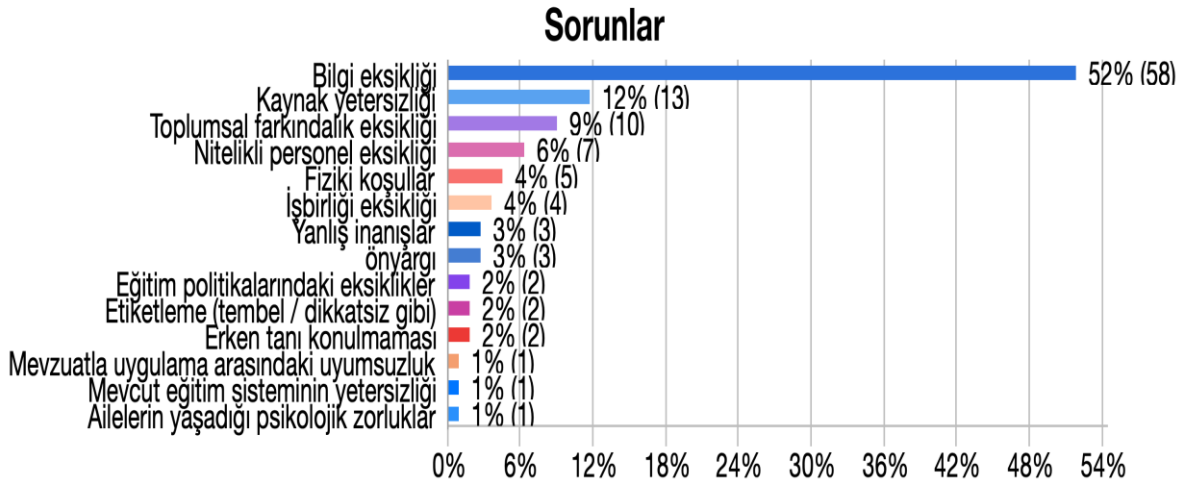
Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Mesleki Deneyim
K1	Kadın	43	15
K2	Kadın	51	26
K3	Erkek	48	24
K4	Kadın	40	17

terimlerin yoğun kullanımı, özel gereksinimli bireylerin eğitim sürecinde öğretmenlerin, ailelerin ve sosyal destek mekanizmalarının kritik rol oynadığına işaret etmekte ve katılımcı beyanlarıyla da desteklenmektedir. Diğer taraftan, “önyargılar”, “yanlış”, “eksiklik” gibi kelimelerin varlığı, özel gereksinimli bireylere yönelik mevcut yanlış inanışlar, eğitim politikalarındaki eksiklikler ve destek mekanizmalarındaki yetersizliklerin ele alındığını göstermektedir.

4.1. Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar

Katılımcılara sorulan “Özel eğitim alanında hangi sorunlar yaşanmaktadır?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Şekil 2’de görülmektedir

Şekil 2: Yaşanan Sorunlar

Şekildeki veriler, belirli bir alanda karşılaşılan temel sorunları ve bunların dağılımını ortaya koymaktadır. Bulgular incelendiğinde, bilgi eksikliği sorununun en yüksek oranda (%51,79) dile getirildiği görülmektedir. İkinci sırada yer alan kaynak yetersizliği (%11,61), mevcut sistemin sürdürülebilirliği açısından önemli bir engel teşkil etmektedir. Kaynakların sınırlı olması, hizmetlerin etkin sunulmasını zorlaştırmakta ve diğer yapısal problemlerin çözümünü de doğrudan etkilemektedir. Toplumsal farkındalık eksikliği (%8,93) ise kamuoyunun konuya ilişkin duyarlılığının yeterli düzeyde olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, politika yapımcıların ve ilgili paydaşların bilinçlendirme çalışmaları konusunda daha fazla çaba sarf etmesi gerektiğini göstermektedir. Bulgular arasında yer alan nitelikli personel eksikliği (%6,25) ve fiziki koşulların yetersizliği (%4,46), doğrudan hizmet sunumunu etkileyen yapısal faktörlerdir. Daha düşük oranlarda dile getirilen yanlış inanışlar (%2,68), önyargılar (%2,68) ve etiketleme (%1,79) gibi faktörler ise bireysel ve toplumsal algılarla ilişkilidir. Bu tür bilişsel engeller, yalnızca hizmet sunumunu değil, aynı zamanda bireylerin toplumsal kabulünü ve sürece katılımını da sınırlayabilir. Eğitim politikalarındaki eksiklikler (%1,79), mevzuat ile uygulama arasındaki uyumsuzluk (%0,89) ve mevcut eğitim sisteminin yetersizliği (%0,89) gibi yapısal sorunlar ise genel sistemin işleyişine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Sonuç olarak, analiz edilen veriler, karşılaşılan sorunların büyük ölçüde bilgi, kaynak ve farkındalık eksikliği ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, sürdürülebilir ve etkin çözümler geliştirilebilmesi için, öncelikli olarak bilgilendirme ve farkındalık artırıcı çalışmaların yapılması, kaynakların daha etkin kullanılması ve ilgili personelin niteliklerinin artırılmasına yönelik politikaların oluşturulması gerekmektedir.

Bilgi ve farkındalık eksikliğine dair görüşler incelendiğinde beş farklı başlıkta toplandığı görülmektedir.

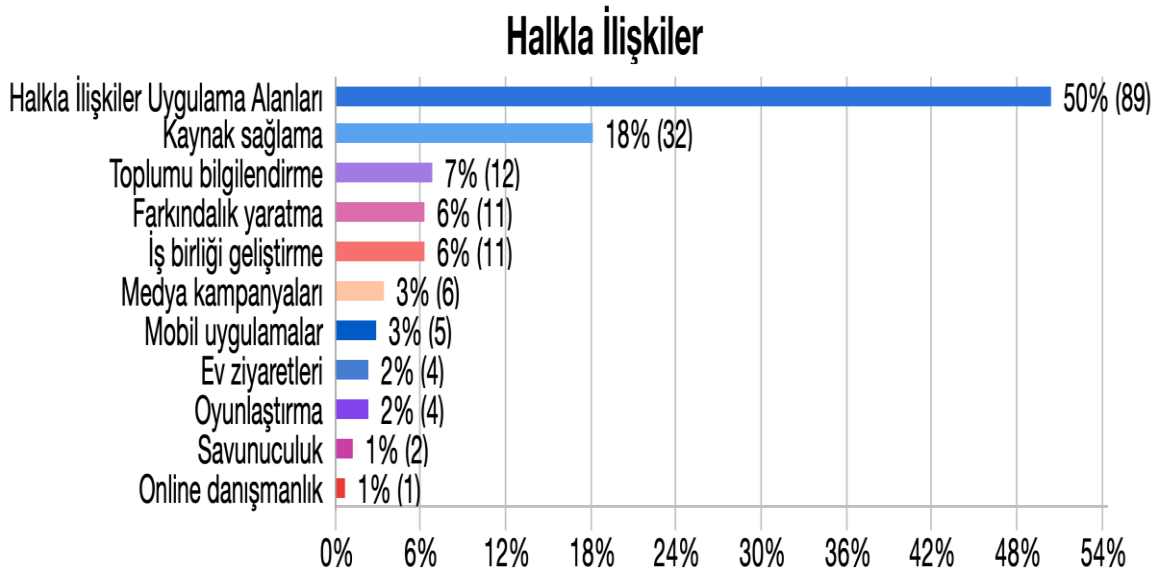
- Toplum: Toplumun genelinde, özel eğitim, farklı engel grupları ve bu bireylerin hakları ve ihtiyaçları konusunda büyük bir bilgi eksikliği vardır.
- Aileler: Birçok aile, çocuklarının engel durumu, hakları, eğitim olanakları ve destek hizmetleri hakkında yeterli bilgiye sahip değildir.
- Öğretmenler: Öğretmenlerin bir kısmı, özel eğitim, kaynaştırma, farklılaştırılmış öğretim ve davranış yönetimi gibi konularda yeterli bilgi ve beceriye sahip değildir.

- Okul Yöneticileri: Okul yöneticilerinin bir kısmı, özel eğitim mevzuatı, kapsayıcı eğitim ve kaynak yönetimi konularında yeterince bilgili değildir.
- Yanlış İnanışlar/Önyargılar: Özel gereksinimli bireylere yönelik çok sayıda yanlış inanış ve önyargı vardır ("Öğrenemezler," "tehlikelidirler," "topluma yük olurlar," vb.).

4.2. Halkla İlişkilerin Özel Eğitime Katkısı

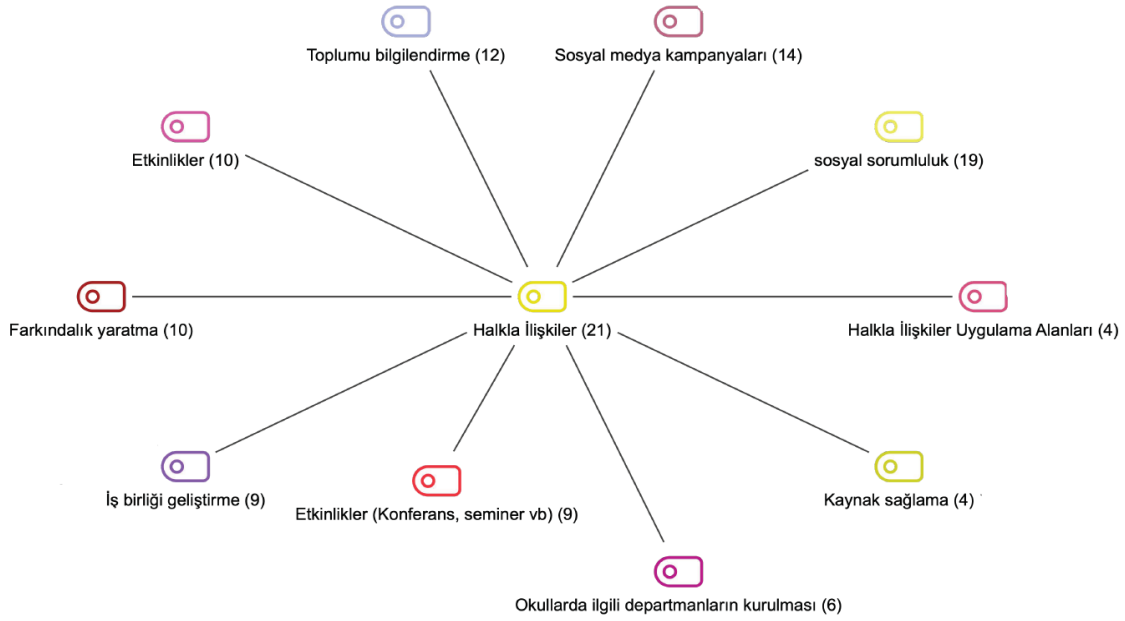
Katılımcılara sorulan "Halkla ilişkiler özel eğitime katkı sağlayabilir mi? Nasıl?" sorusuna verdikleri yanıtları %100 evet olmakla beraber hangi alanlarda veya açılardan katkı sağlayacağına ilişkin ifadelerin dağılımları şekil 3'de görülmektedir.

Şekil 3: Halkla İlişkilerin Katkı Alanları

Şekil 3, katılımcıların halkla ilişkiler uygulama alanlarına verdikleri önemi yüzdelerle dağılımlarla göstermektedir. 'Halkla İlişkiler Uygulama Alanları' (%50, f=89), en yüksek yüzdeye sahiptir. Bu, katılımcıların halkla ilişkilerin ne olduğundan çok, nasıl uygulanması gerektiği, hangi somut adımların atılması gerektiği üzerinde durduğunu göstermektedir. 'Kaynak Sağlama' (%18, f=32), 'Toplumu Bilgilendirme' (%7, f=12) ve 'Farkındalık Yaratma' (%6, f=11) da önemli yüzdelere sahiptir. Bu bulgular, halkla ilişkiler çalışmalarının özel eğitimde hem kaynak yaratma hem de bilgi ve farkındalık düzeyini artırma işlevlerini yerine getirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

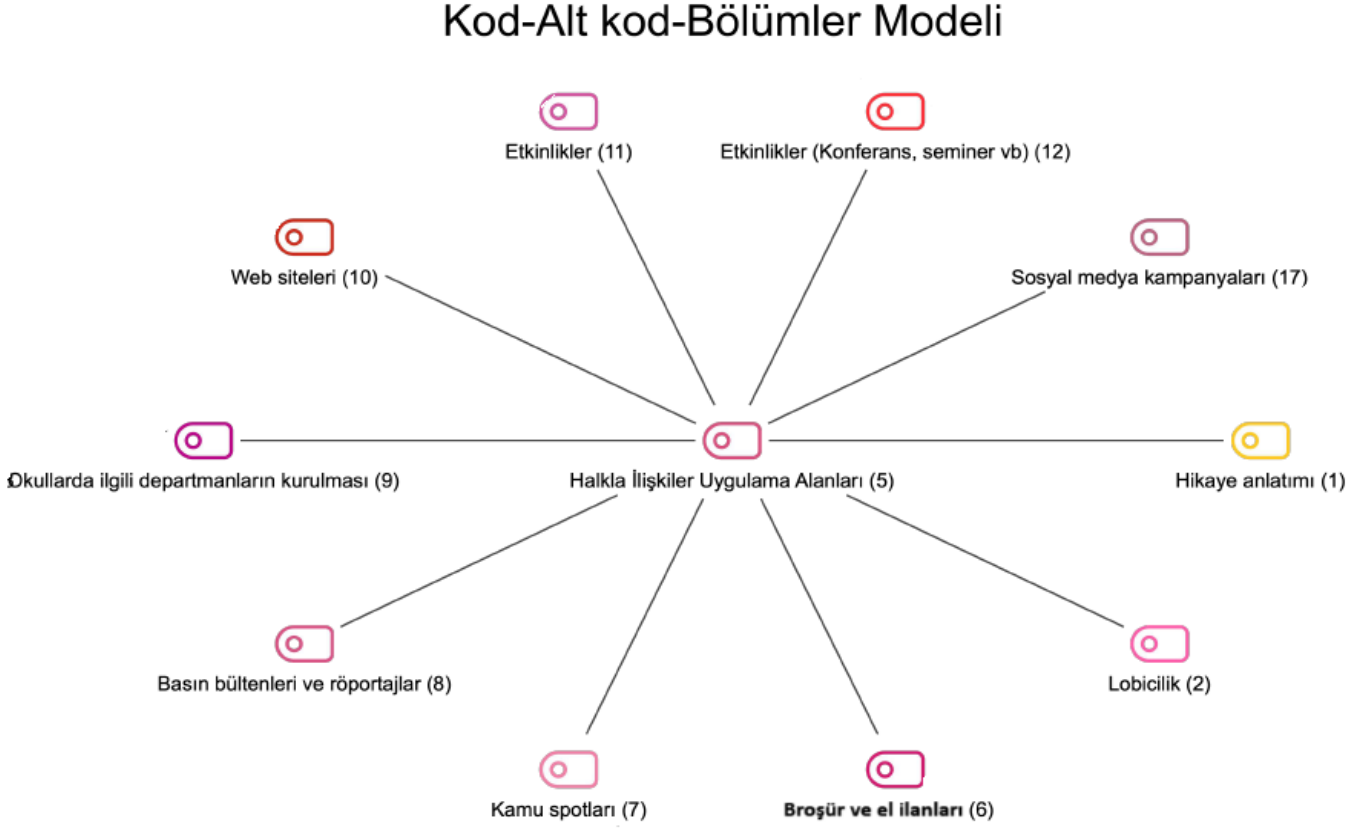
Şekil 4: Halkla İlişkiler Kod- Alt Kod - Bölümler Modeli

Şekil 4, 'Halkla İlişkiler' ana kodunun altındaki farklı konuları ve bunların frekanslarını göstermektedir. 'Sosyal Sorumluluk' (f=19), en yüksek frekansa sahip alt koddur. Bu, katılımcıların özel eğitim konusunu, sadece özel eğitim kurumlarının veya ailelerin değil, tüm toplumun sorumluluğu olarak gördüklerini göstermektedir. Diğer öne çıkan alt kodlar, 'Halkla İlişkiler Uygulama Alanları' (f=4), 'Toplumu Bilgilendirme' (f=12), 'Farkındalık Yaratma' (f=10), 'Medya Kampanyaları' (f=14) ve 'Etkinlikler' (f=10) olmuştur. Bu bulgular, halkla ilişkilerin özel eğitimde çok çeşitli işlevleri yerine getirebileceğini ve farklı iletişim kanallarının kullanılmasını gerektiğini ortaya koymaktadır.

Halkla ilişkilerin özel eğitim alanına katkı sağlayacağını belirten katılımcıların bu noktada iletişim ve halkla ilişkiler alanlarının hangi uygulamalarının (yöntem, araç, materyal) yararlı olacağını düşündükleri sorulduğunda verilen yanıtlar neticesinde yapılan kodlamaların analizine ilişkin bilgiler Şekil 5'te gösterilmektedir.

Şekil 5: Halkla İlişkiler Uygulama Alanları Kod- Alt Kod Bölümler Modeli

Şekil 5, 'Halkla İlişkiler Uygulama Alanları' ana koduna odaklanmakta ve bu kodun altında yer alan alt kodları ve frekanslarını göstermektedir. Bu şema, katılımcıların, özel eğitimde halkla ilişkilerin hangi somut yöntemlerle kullanılabileceğine dair görüşlerini yansıtmaktadır.

'Sosyal Medya Kampanyaları' (f=17), en yüksek frekansa sahip alt kod olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, katılımcıların, sosyal medyanın günümüzdeki gücünün ve etkisinin farkında olduklarını ve özel eğitim alanında farkındalık yaratmak, bilgi yaymak ve destek sağlamak için sosyal medyadan yararlanılması gerektiğini düşündüklerini göstermektedir. Katılımcı 1, sosyal medyanın önemini şu sözlerle vurgulamaktadır: 'Sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanarak, otizmle ilgili doğru bilgileri yayabilir, farkındalık etkinlikleri düzenleyebilir, otizmlili bireylerin ve ailelerinin seslerini duyurabilir. Hashtag kampanyaları, canlı yayınlar, soru-cevap etkinlikleri, yarışmalar düzenleyebilir' (K1, Soru 7). 'Etkinlikler' (f=11) ve özellikle 'Etkinlikler (Konferans, seminer vb.)' (f=12) alt kodları da yüksek frekanslara sahiptir. Bu, katılımcıların, yüz yüze etkileşimin ve bilgi alışverişinin önemini vurguladıklarını göstermektedir. Katılımcı 8 etkinliklerin önemine şu sözlerle dikkat çekmektedir: 'Seminerler, konferanslar, paneller, çalıştaylar, festivaller, kermesler, yürüyüşler, sergiler, tiyatro oyunları, film gösterimleri gibi farklı türlerde etkinlikler düzenlenebilir. Bu etkinlikler hem bilgi vermek hem de insanları bir araya getirmek için çok önemli' (K8, Soru 10). 'Web Siteleri' (f=10) alt kodu, özel eğitimle ilgili bilgilerin, kaynakların ve rehberlik hizmetlerinin internet üzerinden erişilebilir olmasının önemini göstermektedir. Katılımcı 3, bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmektedir: 'İşitme engellilik ve işaret diliyle ilgili kapsamlı, güncel, güvenilir bilgilerin yer aldığı web siteleri ve bloglar oluşturulabilir. Bu platformlarda, makaleler, videolar, röportajlar, rehberler, sıkça sorulan sorular, işaret dili sözlüğü, işaret dili öğrenme kaynakları gibi farklı içerik türleri kullanılabilir' (K3, Soru 10). 'Basın Bültenleri ve Röportajlar' (f=8) alt kodu, geleneksel medyanın (gazeteler, televizyonlar, radyolar) hala önemli bir bilgi kaynağı olduğunu ve özel eğitim konusunun bu mecralarda daha fazla yer alması gerektiğini göstermektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu araştırma, Türkiye'de özel eğitim alanında halkla ilişkilerin mevcut durumunu, potansiyelini ve karşılaşılan zorlukları, özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda ortaya koymaktadır. Araştırmanın bulguları, özel eğitim alanındaki sorunların çözümünde ve kapsayıcı bir eğitim sisteminin oluşturulmasında halkla ilişkilerin çok önemli ve çok yönlü bir role sahip olduğunu göstermektedir. Çalışma, özel eğitimde halkla ilişkiler faaliyetlerinin katalizör rolünü inceleyerek, toplumsal farkındalık ve iş birliği süreçlerine olan etkisini ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinde karşılaşılan temel sorunların başında bilgi eksikliği, kaynak yetersizliği ve toplumsal farkındalık eksikliğinin geldiğini göstermektedir. Özellikle eğitim politikalarındaki eksiklikler, nitelikli personel ihtiyacı ve yanlış inanışlar gibi faktörler, özel eğitim alanında sürdürülebilir gelişimin önünde önemli engeller olarak belirlenmiştir. Halkla ilişkiler disiplininin stratejik iletişim boyutuyla ele alındığında, özel eğitim alanında farkındalık yaratma, bilgi eksikliklerini giderme ve kamuoyunu bilinçlendirme açısından kritik bir rol üstlendiği görülmektedir. Kelime bulutu analizleri, halkla ilişkiler çalışmalarının özel eğitim bağlamında eğitimciler, aileler ve toplum arasındaki iletişimi güçlendirmede önemli bir araç olduğunu ortaya koymuştur. Özel gereksinimli bireylerin eğitimine yönelik sosyal sorumluluk projeleri, medya kampanyaları ve etkileşimli etkinlikler gibi halkla ilişkiler uygulamaları, yanlış inanışların düzeltilmesine ve toplumsal kabulün artırılmasına katkı sunmaktadır.

Sonuç olarak, özel eğitimde etkili halkla ilişkiler stratejilerinin benimsenmesi, yalnızca bireysel farkındalığı değil, kurumsal ve toplumsal düzeyde sürdürülebilir bir bilinç oluşturmayı da mümkün kılacaktır. Bu bağlamda, eğitim politikalarının geliştirilmesi, kamu-özel sektör iş birliğinin artırılması ve halkla ilişkiler araçlarının daha etkin kullanılması, özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik önemli adımlar olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Allam, F. C., & Martin, M. M. (2021). Issues and Challenges in Special Education: A Qualitative Analysis from Teacher's Perspective. *Southeast Asia Early Childhood*, 10(1), 37-49.
- Alquraini, T. (2011). Special Education in Saudi Arabia: Challenges, Perspectives, Future Possibilities. *International Journal of Special Education*, 26(2), 149-159.
- Berry, A. B., & Gravelle, M. (2013). The benefits and challenges of special education positions in rural settings: Listening to the teachers. *The Rural Educator*, 34(2), 3. <https://doi.org/10.35608/ruraled.v34i2.400>
- Bertaux, D. (1981). *From the life-history approach to the transformation of sociological practice. Biography and society: The life history approach in the social sciences*. California: SAGE Publications.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Conderman, G., & Pedersen, T. (2005). Promoting positive special education practices. *NASSP Bulletin*, 89(644), 90-98.
- Cook, B. G., & Schirmer, B. R. (2003). What is special about special education? Overview and analysis. *The Journal of Special Education*, 37(3), 200-205.
- Çitil, M. (2020). Özel Eğitim Alanının Kavramsal, Tarihsel ve Yasal Temelleri, Türkiye'de Özel Eğitim Hizmetleri (Ed: Uğur sak ve Seyfettin Toraman), ss.11-45, Afşar Ofset, Ankara.
- Gerber, M. M. (2017). A history of special education. In *Handbook of special education* (Ed: James Kauffman ve Daniel Hallahan), ss. 3-15, Routledge.
- Francisco, M. P. B., Hartman, M., & Wang, Y. (2020). Inclusion and special education. *Education Sciences*, 10(9), 238.
- Jefkins, Frank (1988) Advertising, Public Relations and Marketing Academy Press.
- Kauffman, J.M., Hallahan, D.P., Pullen, P.C., & Badar, J. (2018). Special Education: What It Is and Why We Need It (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315211831>

<https://www.aa.com.tr/tr/egitim/kaynastirma-egitiminde-ogrenci-sayisi-artiyor/3200699>

Kılıç, S. (2013). Örnekleme yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3(1), 44-6. <https://doi.org/10.5455/jmood.20130325011730>

Makata, C. C., Onuorah, N. G., & Odoh, V. (2015) International Public Relations Strategies in an Evolving World, *International Journal of Media, Security & Development (IJMSD)*, vol.2, ss.232-238.

Nwosu, I. E. (1996) *Public Relations Management: Principles, Issues and Practices* Lagos: Dominican Publishers Ltd.

Nwosu I. E. and Uffoh V. O (2005) *Environmental Public Management Principles, strategies, Issues and Cases*.

Oyadongha, D. J. (2019). Public Relations And Functions In Nigerian Manufacturing Organizations: How Relevant To Output. *Global Journal of Education, Humanities & Management Sciences*, 1(1).

Recchia, S. L., & Puig, V. I. (2011). Challenges and inspirations: Student teachers' experiences in early childhood special education classrooms. *Teacher Education and Special Education*, 34(2), 133-151. <https://doi.org/10.1177/0888406410387444>

Salih, U. Z. U. N., Arı, S., Yıldız, R., & Turhan, Z. (2024). Sınıf Öğretmenlerinin Bakışıyla Özel Eğitim Sınıflarında Karşılaşılan Sorunlar. *Journal of Curriculum and Educational Studies*, 2(3), 30-67. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12523115>

Skiba, R. J., Simmons, A. B., Ritter, S., Gibb, A. C., Rausch, M. K., Cuadrado, J., & Chung, C. G. (2008). Achieving equity in special education: History, status, and current challenges. *Exceptional Children*, 74(3), 264-288. <https://doi.org/10.1177/001440290807400301>

Steinke, G. L., & Steinke, R. J. (1987). *Public Relations for Special Education*.

Tekindal, M., & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.

Wang, M. C., & Reynolds, M. C. (1996). Progressive inclusion: Meeting new challenges in special education. *Theory into Practice*, 35(1), 20-25. <https://doi.org/10.1080/00405849609543697>

Van Manen, M. (2007). Phenomenology of practice. *Phenomenology & Practice*. 1(1), 11-30. <https://doi.org/10.29173/pandpr19803>

Yağar, F. (2023). Nitel Araştırmalarda Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi: Veri Doygunluğu. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 138-152. <https://doi.org/10.38122/ased.1030365>

Yakwal, S. M., & Oyeneye, P. O. (2004). Public Relations Practice and Inclusive Education in Nigeria. *The Journal of Advocacy and Rehabilitation in Special Education (JARSE)*, Vol. 2;No. 2; ss. 55-62